

• PERSONÁLIE – PERSONAL PROFILES AND BIOGRAPHIES •

DOI: <https://doi.org/10.31577/SPS.2025-2.5>

JOSEF HALLA

Ústav pamäti národa, Bratislava, Slovenská republika

 0009-0006-4640-714X

Občanská statečnost jako princip. Publikační činnost Milana Šimečky (1930-1990) jako zrcadlo jeho života a společenských změn

Civic courage as a principle. The publications
of Milan Šimečka (1930–1990) as a reflection
of his life and the social changes of his time

Many intellectuals who were excluded from society and the Communist Party after the suppression of the Czechoslovak reform process in August 1968 were unable to continue their publishing activities in the 1970s and 1980s. Excluded from their university jobs, they had to perform manual labour; they could only write in their spare time and in secret. In addition, they had no official publishing opportunities. Therefore, they had to publish their writings in samizdat and/or abroad. It was only after the end of the normalisation regime in November 1989 that they were able to publish freely again. A prominent example of this life path is Milan Šimečka (1930-1990), one of the most prolific dissidents in former Czechoslovakia. After being expelled from university and the Communist Party, he had to take up manual labour. Very active in publishing during the 1960s, he remained silent in the first half of the 1970s. In the mid-1970s, he began writing again, publishing in samizdat and later in exile periodicals and foreign media. His book, *The Restoration of Order (Obnovení pořádku)*, remains a sought-after and inspiring analysis of how the Normalization regime systematically controlled its citizens. The article chronologically traces Šimečka's extensive publishing activities from the 1950s until his death, with a particular focus on the 1970s. His publication activities are set in a real historical and biographical context.

Keywords: Milan Šimečka, intellectuals, dissent, Czechoslovakia, normalization, samizdat, biography, bibliography

Úvod

Milan Šimečka se narodil 6. března 1930 v národnostně smíšeném Bohumíně. Začátky jeho života byly negativně ovlivněny druhou světovou válkou. Jeho rodné město bylo po Mnichovu okupován Polskem a po rozpadu Československa byl součástí Německé říše. Rodina musela uprchnout do Ostravy, kde v roce 1940 jeho otec spáchal samovraždu a dne 29. srpna 1944 umírá při náletu matka. Mrtvou maminku čtrnáctiletý Milan vyhrabal ze sutin. Má o devět let staršího bratra Alfreda a o deset let starší sestru Ilonu. Aby mohl být co nejdříve soběstačný, přihlásil se po maturitě dne 29. května 1949 na bohumínském gymnáziu¹ na studium oboru inženýrského stavitelství na Vysoké učení technické v Brně (tehdy Vysoká škola technická Dr. Edvarda Beneše).² Do přihlášky 10. června 1949 napsal, že si od toho slibuje *vyhlídku na uplatnění a tedy i zajištění existence*.³ Ještě v průběhu prvního semestru mu bylo doporučeno, aby pro svůj velký zájem o literaturu podal žádost o přestup na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, kam byl přijat, a roku 1953 absolvoval obory český jazyk – ruský jazyk. Studium českého a ruského jazyka však nebylo jeho volbou. V diplomové práci se věnoval poezii Marie Pujmanové a byl pokárán za psaní slova východ s malým „v“ a esejistickou formu práce.⁴ Na škole byl aktivní v Československém svazu mládeže a v roce 1952 se stal členem KSČ.⁵ Seznámil se zde se svou ženou Evou Lahodovou, která vystudovala obory český jazyk – anglický jazyk.⁶ Po jednom roce působení na gymnáziu, resp. podle nového pojmenování jedenáctileté střední školy v Kroměříži,⁷ se přestěhoval do Bratislavy, kde byl od roku 1954 do roku 1970 pedagogem na Univerzitě Komenského – zde byl jeho kolegou Vilém Prečan,⁸ se kterým se stali celoživotními přáteli – a Vysoké škole múzických umění. Na obou vysokých školách přednášel studentům medicíny, farmacie a později budoucím umělcům po nejvíce marxismus-leninismus, vědecký komunismus a dějiny KSČ, povinnou součást studia i zkoušek všech studentů od roku 1950 do roku 1989.

¹ KRUTKI, Richard (1996): Milan Šimečka (1930–1990). Pokus o portrét. In: KRUTKI, Richard: *Sborník k 75. výročí založení školy – gymnázium Františka Živného 1921–1996*. Bohumín: Gymnázium Františka Živného, s. 42–43.

² Vysoká škola technická Dr. Edvarda Beneše, dnešní Vysoké učení technické, nesla tento název v letech 1945–1951. K historii školy vzniklé v roce 1899 mj. *Historie VUT v Brně*, <https://www.vutbr.cz/zivot-na-vut/fakta-o-vut/historie-vut>.

³ Archiv Masarykovy univerzity, f. A2 FF, studijní spisy, Šimečka Milan, k. 3/14.

⁴ Archiv Masarykovy univerzity, f. A2 FF, studijní spisy, Šimečka Milan, k. 40/30. ŠIMEČKA, Milan (1953): *O poesii Marie Pujmanové*. Diplomová práce. Strojopis. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 1953. 58 s.

⁵ TAŠKA, Marian (1978): O čem Milan Šimečka nepísal. In *Nové slovo*, XX., 47, 23.11.1978, s. 22.

⁶ Archiv Masarykovy univerzity, f. A2 FF, studijní spisy, Lahodová Eva, k. 5/8 a 34/8.

⁷ *Historie Gymnázia Kroměříž*, <http://www.gymkrom.cz/historie>

⁸ Vilém Prečan (1933), historik, od roku 1957 pracovník Historického ústavu ČSAV, věnoval se období druhé světové války a Slovenskému národnímu povstání. Podílel se na sestavení tzv. Černé knihy. Roku 1970 byl propuštěn. V roce 1976 se rozhodl s rodinou odejít do Německa, kde působil do roku 1990 jako historik a v letech 1986 – 1990 jako pracovník Československé dokumentační středisko nezávislé literatury v Scheinfeldu (později Československého dokumentačního středisko v Praze - <http://csds.cz/cs/csds.html>), ve kterém systematicky shromažďoval exilové archivní dokumenty, korespondenci a literaturu k historii československého disentu, emigrace a exilu. Po listopadu se vrátil do vlasti a založil Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd a byl jeho prvním ředitelem (1990 – 1998). Poté se věnoval uspořádání a předání sbírek ČSDS do Národního muzea. Autor řady prací k československému disentu.

Výuka marxismu-leninismu a výzkum utopií ho postupně přivedla k pochopení, že společnost, ve které žije, se nevyvíjí správným směrem, a vedla k jeho publicistické činnosti v době Pražského jara. Po vyhazovu z univerzity i komunistické strany v roce 1970 vykonával dělnické profese.⁹ Na několik let se odmlčel, i přesto přesto byl po celou normalizaci Státní bezpečností sledován a nejrůznějšími způsoby perzekvován. V polovině 70. let začal opět psát, publikovat v samizdatu a později zcela otevřeně i v exilových periodících a zahraničních médiích. Jeho kniha *Obnovení pořádku* je dodnes vyhledávanou a inspirativní analýzou, jak systematicky totalitní moc ovládala své občany.

Čemu se Šimečka věnoval jako vědec a jako publicista? Jak se zapojil se do společenské diskuse v letech 1968-1969? Jaká byla cesta intelektuála, kterého v době dospívání oslovily komunistické myšlenky a komunističtí, resp. levicoví intelektuálové? Jakou cestu prošel od sirtotky, kterému společnost podala pomocnou ruku, dopřála mu vystudovat (to mu bylo v normalizačních denunciacích vyčítáno), přes pedagoga, jehož výzkum i texty se stále více rozcházely s teorií, která byla vyučována a považována za oficiální a jedinou správnou? Jak studiem utopií dospěl k přesvědčení a názoru, že v jedné takové a s tou Orwellovou ničím si nežádající žije a co s tím? Byl střet s oficiální politickou doktrínou, navíc po okupaci vracející se daleko za leden, neodkladný? Proč neskončil v nějakém „výzkumném ústavu pro studium nereálných politických alternativ“?

Jak reagoval na nemožnost vědecké a publikační práce? Proč začal publikovat v samizdatu a zahraničí, stýkat se s dalšími proskribovanými spisovateli a intelektuály, s chartisty, aby se nakonec stal analytikem normalizace a mezinárodně známým a uznávaným esejistou a publicistou na plný úvazek a poslední rok po *nežnéj* (revoluci) ztratil svůj optimismus, nejen pro práci poslance v Slovenské národní radě a v kolegiu poradců prezidenta Václava Havla?

Předložený příspěvek není klasická bibliografie, jako např. vydali Jana Hradská a Milan Drápala.¹⁰ Od nich se liší časově. Začíná časově dříve, již v roce 1954. Bibliografie sestavená Drápalou začíná v roce 1975, bibliografie Hradské v roce 1963. K tomu příspěvek interpretuje Šimečkovu publikační činnost i jako reakci na společenské ale i biografické změny a výzvy. Text je chronologicky uspořádaný a sleduje Šimečkovu publicistickou kariéru od roku 1954 až do jeho smrti v září 1990. Přitom rozlišuje zhruba čtyři fáze: 1954–1968, 1968–1969, 1970–1989 a 1989-1990.¹¹ Neklade si však za cíl být úplný.

⁹ Bylo to jeho dobrovolné rozhodnutí. Je však rozšířené, že *musel* pracovat jako dělník. O tom svědčí např. výrok Jána Mlynárika. V dopise Šimečkovi z 1. listopadu 1973 napsal, že nemá o něm žádné informace ale slyšel, že „zatiaľ čo najhoršie dopadli, tradične, Česi a Židia. Myslelo sa – Ty a Edo Friš (MLYNÁRIK Ján [1998]: Diaspora historiografie. Štúdie, články, dokumenty k dejinám československej historiografie v rokoch 1969 – 1989. Praha: IPEL 1998, s. 440).

¹⁰ HRADSKÁ, Jana (2020): *Výberová bibliografia diel Milana Šimečku vydaných v rokoch 1963-2018* [online]. Dostupné na internetu. <https://nadaciamilanashimecku.sk/o-milanovi-simeckovi-drapala>, Milan (1992): *Milan Šimečka. Bibliografie díla za léta 1975–1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 47 s. (vydáno k Výstavě nezávislé literatury v samizdatu a exilu v letech 1948–1989, Praha, leden–červen 1992)

¹¹ MARUŠIAK, Juraj (2010): Šimečkovu zmáhanie sa s utópiou. In *Studia Politica Slovaca*, 3, 2, s. 140-154.

Od začátku publikační činnosti do konce šedesátých let

Ještě během studií Milan Šimečka publikoval jeden překlad z ruského jazyka. Od roku 1954 začíná publikovat texty o literatuře, zejména v brněnském měsíčníku *Host do domu*,¹² bratislavského týdeníku *Kultúrny život*¹³ a martinského měsíčníku *Slovenské pohľady*.¹⁴ V roce 1960 publikoval dva texty s kolegou Vladimírem Brožíkem¹⁵ v týdeníku *Predvoj*,¹⁶ se kterým (a jejich kolegu, politickým ekonomem, který se jmenoval Dagmar Hampl) vydali v roce 1961 knihu *Kultúrna revolúcia a ideovo-politická výchova*.¹⁷

Dva texty samostatně vydává v *Predvoji* roku 1962¹⁸ a o rok později vychází v bratislavském nakladatelství Osveta Šimečkova první vědecká monografie, *Sociálne utópie a utopisti*.¹⁹ Od nakladatelství za její rukopis obdržel 28. května 1962 cenu od Čs. společnosti pro šíření politických a vědeckých poznatků.²⁰ Než vydá o čtyři roky později druhou monografii, publikuje několik textů v *Hostu do domu*, *Literárních novinách*.²¹ Dne 15. března 1967 byla schválena *Kríza utopismu. O kontinuite a vyústení utopických názorov* jako disertační práce Milana Šimečky.²² Práce vyšla v roce 1967 v bratislavském nakladatelství Obzor jako jeho druhá monografie. Ve zmíněných knihách konfrontoval utopie či utopické myšlení s reálným historickým vývojem.²³

¹² *Host do domu* vycházel v letech 1954 – 1970 v Brně jako měsíčník Svazu československých spisovatelů *pro literaturu, umění a kritiku*. Navázal na prvorepublikový *Host* (1921 – 1929), spojený s Devětsílem. Od roku 1985 vycházel jako samizdat, od roku 1990 dosud opět oficiálně. Viz <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=107&hl=Host+do+domu+>.

¹³ *Kultúrny život* vycházel v letech 1946 – 1968 v Bratislavě jako čtrnáctideník Umeleckej a vedeckej rady, později týdeník Slovenskej sekcie Svazu československých spisovateľov. Po okupaci přestal vycházet, navázat na něj měl *Literárny život*, toho ale roku 1969 vyšlo jen šest čísel. Po roce 1989 byly obnoveny (1990 – 1995). Viz *Kultúrny život a slovenská jar 60. rokov*. Bratislava: Národné literárne centrum, 1998.

¹⁴ *Slovenské pohľady* jsou nejstarším slovenským časopisem. Kontinuálně vycházejí v Martině od roku 1881 (jejich počátky ale sahají do roku 1846). V letech 1952 – 1993 měsíčník vydával Zváz slovenských spisovateľov, předtím a potom Matice slovenská.

¹⁵ Prof. PhDr. Vladimír Brožík, DrSc. (1930 – 2008) pocházel od Blovic, byl také sirotek. Po vystudování univerzity v Praze tam působil jako pedagog. Kvůli nedostatku univerzitních pedagogů odešel do Bratislavy, kde přednášel estetiku a filozofii na VŠMU a od roku 1969 i axiologii na Filozofické fakultě Univerzity Komenského. Byl i akademickým hodnostářem. Ve druhé polovině 80. let vedl Literárnovedný ústav SAV, poté odešel do penze a působil jako pedagog na Univerzitě Konštantína Filozofa v Nitre. Autor řady knih o estetice, hodnotami a umění.

¹⁶ *Predvoj, týždenník ÚV KSS pre politiku, kultúru a hospodárstvo*, vycházel v nakladatelství Pravda v letech 1957 – 1968. Technika proti kultuře. In: *Predvoj*, IV., 8, 18.2.1960, s. 3–5; Všední věci velkého významu. In: *Predvoj*, IV, 20, 12.4.1960, s. 3.

¹⁷ BROŽÍK, Vladimír – ŠIMEČKA, Milan – HAMPL, Dagmar: *Kultúrna revolúcia a ideovo-politická výchova*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1961.

¹⁸ ŠIMEČKA, Milan (1962): O morálke rovnosti. In *Predvoj*, VI, 18, 3.5.1962, s. 2–3; ŠIMEČKA, Milan (1962): Poznámky čitateľa. O práci a zpravodajstve. In *Predvoj*, VI, 29, 19.7.1962, s. 2–3.

¹⁹ ŠIMEČKA, Milan (1963): *Sociálne utópie a utopisti*, Martin: Osveta.

²⁰ Inzerát o výsledcích soutěže. In *Technické noviny*, X, 28, 10.7.1962, s. 10.

²¹ ŠIMEČKA, Milan (1966): Rozvoj osobnosti. In *Host do domu*, X., 7, s. 290–292; ŠIMEČKA, Milan (1966): Míra trpkosti. In *Literární noviny*, XV., 9, 26.2.1966, s. 3 ŠIMEČKA, Milan (1967): Kulturní evoluce. In *Host do domu*, XIV., 10, 1967, s. 52–55.

²² Disertační práce obhájené na Filozofické fakultě 1966–1967. In *Ročenka Univerzity Jana Evangelisty Purkyně 1969*. Brno: Univerzity Jana Evangelisty Purkyně 1969, s. 665. Examinátorem byl filozof a sociolog doc. PhDr. Lubomír Nový, CSc. (1930 – 1996), spolužák z ruštiny, který celý život, s výjimkou let 1970 – 1990, působil na své alma mater, kde byl jmenován profesorem.

²³ Mezi texty kritické vůči utopii patří také text *Svět s utopiemi, nebo bez nich*. In: *Studie* (Řím), 27, 92 (1984), s. 135–142.

Období československého reformního procesu

Zimní semestr 1967/1968 strávil Milan Šimečka na Ústavě evropských dějin univerzity v Mohuči. Po návratu se dne 2. května 1968 na Filozofické fakultě Univerzity Komenského habilitoval. Jeho habilitační přednáška byla na téma *Hra a dejiny (o filozofických a sociologických aspektech hier Petra Karvaša)*.²⁴ Na podkladu her Petra Karvaše²⁵ analyzuje způsoby myšlení a společnost v 50. letech. Její zkrácená verze vyšla na podzim ve Slovenských pohľadoch²⁶ a knižně společně s prací Petra Karvaše *Otvorené otázky* a jeho portrétem od Milana Zvady v Divadelním ústavu 2020.²⁷

V průběhu let 1968 a 1969 se Milan Šimečka aktivně zapojuje do diskuse a komentuje politický diskurz v zemi. Na rozdíl od mnoha jiných intelektuálů se nevyjadřoval ve prospěch reformy stávajících politických institucí. Spíše požadoval nový politický styl, nová politická pravidla a nové politické představitele. Publikuje tři desítky povětšinou kratších črt a sloupků na aktuální témata v časopisech *Kultúrny život*, *Literární listy*, *Listy*, *Matičné čítanie*, *Reportér*, *Slovenské pohľady*.

Nejprve vyšel jeho text *Už Vládnou Konečně Slováci Čechům* [akronym ÚV KSČ] v *Literárních listech*.²⁸ Mimochodem, za svůj přístup k problematice slovensko-českých vztahů byl oceněn už roku 1966 autorem textu v časopise *Hlasy z Říma*.²⁹

V *Kultúrnem životě* dne 15.3.1968 vyšla stať *Návrat do Európy. Demokratický proces nášho štátu*³⁰ a dne 5.7.1968 *Pravda o našej obrode. Názory na obrodný proces v ČSSR a k chystanému zjazdu KSČ*.³¹ V obou těchto textech se zabýval československým reformním procesem, který interpretoval jako vyjádření selhání politického a sociálního systému zavedeného v Čes-

²⁴ Habilitační a jmenovací řízení na vysokých školách. In: *Věstník ministerstva školství a ministerstva kultury a informací*, XXIV., 10, 10.4.1968, s. 191. Oponenty byli prof. PhDr. Zoltán Rampák, DrSc. (1920 – 1998), divadelní a literární teoretik a historik z VŠMU Bratislava, prof. PhDr. Miroslav Kusý, CSc. z Filozofické fakulty UK a Lubomír Nový. Filozof a politolog Miroslav Kusý (1931 – 2019) se stal jeho blízkým přítelem a spolupracovníkem v disentu.

²⁵ Peter Karvaš (1920 – 1999), prozaik, dramatik a divadelní teoretik. Za války internován z rasových důvodů, spolupracovník Slobodného slovenského vysílače v Banské Bystrici. Po válce mj. dramaturg v rozhlasu, Slovenském národním divadle, kulturní atašé v Bukurešti, přednosta divadelního oddělení Povereníctva školstva, redaktorem *Kultúrneho života*, tajemníkem Svazu slovenských spisovateľov i pedagogem VŠMU (1968 – 1974), kde se habilitoval. Po nuceném odchodu ze školy pracoval do roku 1980 ve Výzkumném ústavu kultúry v Bratislavě. Podle jeho textů vznikly filmy Petra Solana *Čert nespí* (1956, s Františkem Žáčkem), *Případ Barnabáš Kos* (1964) a *Pán si neželal nič* (1970, Jiřího Krejčíka *Polnočná omša* (1962) a Vladislava Pavloviče *Dobrodružstvo so spravodlivosťou* (1962).

²⁶ ŠIMEČKA, Milan (1968): *Hra a dejiny*. In *Slovenské pohľady*, 84, 9, 1968, s. 69–79.

²⁷ PAŠUTHOVÁ, Zdenka (eds.) (2020): *Podoby Petra Karvaša*. Bratislava: Divadelný ústav.

²⁸ *Už Vládnou Konečně Slováci Čechům*. In: *Literární listy*, XVII., 2, 7.3.1968, s. 1. *Literární listy* navazovaly na *Literární noviny* (1946/9.2.1952 – 3.2.1968, s neschvalně proslulou érou zásahu ministerstva po IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů, kdy *literárky* vydávalo samo; krátce obnoveny byly po roce 1989). Ty vycházely od 22.2. do 28.8.1968 jako týdeník Svazu československých spisovatelů. Viz <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=149>.

²⁹ Měsíčník *Hlasy z Říma* vydávala Ústředná katolická kancelária Slováků v Římě v letech 1952 – 1998. Viz ZLATNĀN-SKÝ, Jozef (1966): *Konečně či hlasy volajících na púšti?* In *Hlasy z Říma*, 15, 6, s. 16–17. Autor byl teolog, působící v Kongregaci pro nauku víry v Římě, od 1997 titulární biskup.

³⁰ ŠIMEČKA, Milan (1968): *Návrat do Európy. Demokratický proces nášho štátu*. In *Kultúrny život*, XXIII., 11, 15.3.1968, s. 9.

³¹ ŠIMEČKA, Milan (1968): *Pravda o našej obrode. Názory na obrodný proces v ČSSR a k chystanému zjazdu KSČ*. In *Kultúrny život*, XXIII., 27, 5.7. 1968, s. 7.

koslovensku v roce 1948.³² Zapojil se také do diskuse s Rudolfem Olšinským,³³ z čehož vznikla polemika,³⁴ a napsal ještě dva další texty.³⁵

V Slovenských pohľadoch kromě zkrácené verze habilitační práce vyšel text *Pred problémami otvorenej spoločnosti*, jehož kapitola se jmenuje *Mýtus strana*. Doufal, že byla doba (*dú-fajme*) *ukončenej etapy našich dejín*.³⁶

Dne 7. září 1968 odevzdal na sekretariátu prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka svůj komentář k událostem od ledna do srpna 1968 a nastalé okupaci.³⁷

Po zániku Kulturného života a Literárních listů po okupaci pravidelně přispíval do týdeníku Listy,³⁸ kam napsal přes dvacet sloupků.³⁹ Jeden Šimečkův, text, „Proč“ mladých, vyšel i v týdeníku Reportér.⁴⁰

Jako diskutující se ještě objeví v záznamu besedy o úloze divadla a umění v současné vnitropolitické situaci pod názvem *Sisyfův balvan*,⁴¹ které se zúčastnili ředitel Divadelního studia Kornel Földvári, dramaturg Divadla na korze Martin Porubjak, jeho umělecký ředitel Vladimír Strnisko, Vladimír Maňák z LF UK, Július Strinka z Filozofického ústavu SAV a MŠ.

Období normalizace do vydání „Obnovení pořádku“

V souvislosti s počínající normalizací začínají rovněž útoky na stoupence pražského jara, obrodného procesu a ty, kteří si dovolili v předcházejících letech a měsících vyslovit nebo napsat jiný názor. Od počátku roku 1969 se ale v stranickém tisku i ohlasech čtenářů objevují kritické a odsuzující texty na Šimečkovu adresu.

³² MARUŠIAK, Juraj (2010): Šimečkovo zmáhanie sa s utópiou. In *Studia Politica Slovaca*, 3, 2, s. 140-154, s. 144.

³³ OLŠINSKÝ, Rudolf: Kdo nám kradne mozky. In *Kulturný život*, XXIII, 10, 8.3.1968, s. 3.

³⁴ ŠIMEČKA, Milan (1968): Prihláška k dialógu Rudolfovi Olšinskému. O československých vzťahoch. In *Kulturný život*, XXIII, 20, 17.5.1968, s. 1 a 8. Olšinského reakce: OLŠINSKÝ, Rudolf (1968): Dialóg či dva monológy. Milanu Šimečkovi. In *Kulturný život*, XXIII., 24, 14.6.1968, s. 6.

³⁵ R. F. K. K zavraždeniu Róberta Kennedyho. In *Kulturný život*, XXIII., 24, 14.6.1968, s. 1; ŠIMEČKA, Milan (1968): Heslo Marcuse. Filozofia amerického marxológa Herberta Marcuseho. In *Kulturný život*, XXIII., 25, 21.6.1968, s. 2 a 5.

³⁶ ŠIMEČKA, Milan (1968): Pred problémami otvorenej spoločnosti. In: *Slovenské pohľady*, 84, 7, s. 10–20, s. 20.

³⁷ ŠIMEČKA, Milan (1991): Od ledna do srpna. Soukromý komentář k situaci, odevzdaný v září 1968 sekretariátu Alexandra Dubčeka / Milan Šimečka. In *Listy*, 21, 6, s. 12–14.

³⁸ Týdeník Svazu československých spisovatelů *Listy* vycházel od 7.11.1968 do 15.5.1969. <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=144>

³⁹ Sloupek „Kdo jsou“ pojednává o libeňské schůzi neostalinistů (*Listy* 2, 14.11.1968, s. 5). Příliš dlouhé čekání (*Listy*, 3, 21.11.1968, s. 4) je o změnách ve vydávání literárních časopisů a poukazuje na uvedení KŽ v propagandistické Bílé knize a další osud „nástupnického“ časopisu nejasný. Soirée (č. 4, 28.11.1968, s. 5) o představení L+S, První mezi všemi (č. 5, 5.12.1968, s. 5) a Rozum a cit (č. 6, 12.12.1968, s. 1) upozorňuje, že společnosti hrozí ne *citová okoralost*, ale *všeobecné zpitomení*. Jako svou „knihu roku“ jmenoval tzv. Černou knihu (*Sedm pražských dnů*, 21.-27. srpna 1968), kterou vydal Historický ústav ČSAV. Svědčí podle něj o tom, že *v některých historických chvílích je velká, snad více než devadesátiprocentní většina lidí s to zřetelně rozeznat zřetelně právo od bezpráví, svobodu od nesvobody a skutečnost od propagandistického podvodu. Může to znamenat, že budoucnost lidského rodu není tak úplně beznadějná*. (č. 7–8, 19.12.1968, s. 16).

⁴⁰ ŠIMEČKA, Milan (1968): „Proč“ mladých. In *Reportér*, 3, 42, s. 14. (Reportér byl v letech 1966 – 1969 a 1990 – 1992 týdeníkem Svazu československých novinářů).

⁴¹ ŠIMEČKA, Milan (1969): *Sisyfův balvan*. In *Divadelní noviny*, XII., 12, 26.2.1969, s. 6–7.

Ivan Kohút jej v *Obzoru socializmu*⁴² paradoxne tvrdé kritizuje za niečo, čo ocenil katolícky teológ roku 1966 v mesačníku *Hlasy z Ríma*. Ján Koreň v *Novém slove* si položil v súvislosti se Šimečkou otázku *Analfabet, nebo provokatér*,⁴³ Miloš Krno v *Obzoru socializmu* roku 1970 píše o *skreslenej histórii*.⁴⁴ V prosinci 1970 poukázala na „tri mýty docenta Šimečky“ *Pravda*.⁴⁵

V roce 1970 byl i díky své publicistické činnosti v době pražského jara vyloučen z vysoké školy (výpověď dostal ke čtyřicátinám – 6. března 1970⁴⁶) i KSČ. Rozhodl se nevyužít možnosti „teplého místa“ a stal se dělníkem. Dne 21. srpna 1972 nastoupil do Pozemních staveb Bratislava, n. p., závod 4, Februárového víťazstva 66. Do roku 1976 jako strojník na *stredisku zemných strojov* a poté jako dispečer na *stredisku výroby betónu*. Pozdější pracovní posudek na jeho osobu byl kladný.⁴⁷

V době normalizace mu byly znemožněny vědecká práce i publikační činnost. Udržoval písemné i osobní přátelské kontakty s podobně postiženými, mj. s historikem Vilémem Prečanem,⁴⁸ politickým filozofem Miroslavem Kusým, filozofem Júliem Strinkou a humoristou Jánem Ladislavem Kalinou, jehož soud v roce 1972 navštívil.

V polovině 70. let začal opět publikovat, nejen v rámci knih fejetonů, které vydával Ludvík Vaculík v samizdatu, ale i v exilových periodikách. Milan Šimečka začal publikovat v samizdatu v roce 1975. Do roku 1977 vydal pět fejetonů, jeden text k výročí a knihu *Obnovení pořádku*.⁴⁹ První dva texty se odehrávaly v dělnickém prostředí, ve kterém se tehdy již pět let pohyboval. Jako první napsal v červnu 1975 *Fejeton o zemině*⁵⁰ a poté s datací 7. ledna 1976 črtu *Kamenožráči*.⁵¹

Již 23. dubna 1975 založila Státní bezpečnosti v Bratislavě vyšetřovací svazek. Podezřívala některé bratislavské intelektuály z přechovávání protistátních tiskovin, publikování v zahraničí, čímž porušovali § 112 tr. z., poškozování zájmů republiky v cizině. Vykonali u nich domovní prohlídky, zabavili knihy, rukopisy, korespondenci a jiné dokumenty. U Milana Šimečky byla domovní prohlídka 24. dubna 1975 a bylo zabaveno U prokurátora s tím neuspěl, proto na podzim 1975 obvinil několik osob z § 98 tr. z., podvracení republiky. Dne 3. března 1976 Šimečku

⁴² KOHÚT, Ivan (1969): A čo národ. In *Obzor socializmu*, I., 10, 8.12.1969, s. 5.

⁴³ KOREŇ, Ján (1969): Analfabet, nebo provokatér. In *Nové slovo*, XI, 6.

⁴⁴ KRNO, Miloš (1970): Skreslená história. In *Obzor socializmu*, II., 6, 20.3.1970, s. 4.

⁴⁵ JABLONKA, Ľudovít – FÁBRY, Ivan (1970): O troch mýtoch docenta Šimečku. Činnosť v r. 1968. In *Pravda*, XXVII., 288, 4.12.1970, s. 4.

⁴⁶ <http://www.vydavatelstvoartforum.sk/sk/autori/milan-simecka/>

⁴⁷ ABS, svazek ZV-488 MV, Pracovné hodnotenie PhDr. Milan Šimečka, ze dne 16. 6. 1981.

⁴⁸ ČELKO, Vojtech (2013): Korešpondencia Prečan – Šimečka v začiatkoch normalizácie. In *Česko-slovenská historická ročenka 2012*. Brno: Academicus, s. 181–189.

⁴⁹ DRÁPALA, c. d.

⁵⁰ ŠIMEČKA, Milan (1975): *Fejeton o zemině*, červen 1975, 4 s. In VACULÍK, Ludvík (ed.): *Československý fejeton/fejton 1975–76*. Praha: Samizdat 1976. In Čára na zdi. *Fejetony*. Köln: Index, 1977, s. 73–76; In: VACULÍK, Ludvík (usp.): *Československý fejeton/fejton 1975–76*. Praha: Novinář, 1990, s. 58–60.

⁵¹ ŠIMEČKA, Milan (1976): *Kamenožráči* /fejeton/, 7.1.1976, 3 s. In VACULÍK, Ludvík (ed.): *Československý fejeton/fejton 1975–76*. Praha: Samizdat 1976; In Steinslukarane. Syn og Segn, Oslo, 82. argang, 1976, hefte 2, s. 532 – 534; In Čára na zdi. *Fejetony*. Köln: Index, 1977, s. 131–133; In The Stoneeaters. LIEHM, Antonin J. – KUSSI, Peter (eds.): *The Writing on the Wall. An Anthology of Contemporary Czech Literature*. Transl. from Czech by Paul Wilson. New York: Karz-Cohl Publishing, 1983, s. 173–175; In VACULÍK, Ludvík (ed.): *Československý fejeton/fejton 1975–76*. Praha: Novinář, 1990, s. 106–108.

zadrželi a předvedli k výslechu, kde Šimečka obvinění odmítl. Na několik etap a po urgencích byla většina zabavených věcí vrácena a dne 27. května 1976 trestní stíhání přerušeno.⁵²

Za rozšiřování textů s protisocialistickým obsahem byl v letech 1975–1976 s některými slovenskými disidenty (mj. Ivan Kadlečík, Alma Münzová, Ján Rozner, Juraj Špitzer a bývalý ministr Štefan Šebesta) vyšetřován bratislavskou Státní bezpečností.

Dne 27. července 1976 datoval *Fejeton o loučení*,⁵³ který napsal při příležitosti odjezdu svého dlouholetého přítele, historika Viléma Prečana s rodinou, do německého exilu.

Po zveřejnění Prohlášení Charty 77 počátkem ledna 1977 vypukla v řadách KSČ i Státní bezpečnosti hysterie. Československým disidentům se podařilo i přes všechny snahy represivního aparátu vypracovat úvodní dokument Charty 77, získat skoro 250 podpisů, zajistit jeho vydání v prestižních zahraničních médiích a většinu z Prohlášení i po honičce estébáků s Pavlem Landovským, Václavem Havlem a Pavlem Kohoutem i odeslat poštou. Kromě diskreditační kampaně v médiích ve stylu 50. let, podpisových akcí prakticky na kdejakém pracovišti a vynucených veřejných shromážděních ve stylu nacistů po heydrichiádě se rozeběhlo vyšetřování autorů, šířitelů, ale i čtenářů a schvalovatelů tohoto dokumentu. Během prvního čtvrtletí došlo k stovkám výslechů i v Bratislavě. Státní bezpečnost totiž netušila, zdali byli zveřejnění všichni signatáři a než došlo k dalším ohlášením, nebyla si jista, kdo mohl být signatářem Prohlášení Charty 77 na Slovensku. Razantní a drakonická opatření, včetně dlouhotrvajících a opakovaných výsledků, domovních prohlídek, vyhrožování postižením rodinných příslušníků i soudní perzekucí nakonec přece jen přinesla své výsledky. Řada slovenských disidentů se tak rozhodla k podpisu nepřipojit. Ironický text k tomu napsal jeden z potencionálních signatářů Milan Šimečka. Ke dni 15. ledna 1977 datoval text *Ludvíkovi Vaculíkovi namiesto fejtonu*.⁵⁴

I přes to, že se kvůli hrozbě perzekuce manželky a synů nepodepsal Prohlášení Charty 77. Perzekuce jeho rodiny i jeho přátel ho trápila vnitřně, i vzhledem ke svému nelehkému dětství byl senzitivní a empatický. Manželku Evu z univerzity stejně propustili, její zdravotní stav vedl k nároku na plný invalidní důchod (a roku 1983 při hypoglikemickém šoku málem přišla o život). Starší syn Peter techniku dostudoval, mladší Milan se už „jen“ vyučil a maturitu získal po několika letech dálkově. Ačkoli jde o parodický text, posmutněle zdůvodňující, proč Chartu nepodepsal, nebyl všemi jeho čtenáři pochopen.⁵⁵

Na druhou stranu, je nutné poznamenat, že se od té doby objevila řada zmínek (a i dodnes najdete někoho, kdo si to myslí), že byl Milan Šimečka signatářem Charty 77. Nebyl. I přesto se ale v 80. letech podílel na tvorbě několika důležitých dokumentů Charty 77 s členy kolektivu mluvčích (a předními osobnostmi) Charty 77. Jako jediný, co Chartu nesignoval, ze Slovenska

⁵² Archiv Ústavu paměti národa, f. Vyšetřovací svazky, svazek S ŠtB KS ZNB Bratislava, ar. č. V-12485.

⁵³ ŠIMEČKA, Milan (1976): *Fejeton o loučení*, 27.7.1976, 3 s. In VACULÍK, Ludvík (ed.): *Československý fejeton/fejton 1976–77*. Praha: Samizdat 1977; In *Listy*, VI, 6, prosinec 1976, s. 2425; In *Svědectví*, 14, 54 (1977), s. 166–167; In *Sólo pro psací stroj. Československý fejeton 1976–1979* sv. 83, Köln: Index 1984, s. 34–37. In *Listy*, XX, 1, s. 70–71.

⁵⁴ ŠIMEČKA, Milan (1977): *Ludvíkovi Vaculíkovi namiesto fejtonu*, 15.1.1977, 3 s., *parodie na tzv. Antichartu a režimní propagandu proti Chartě*. DRÁPALA, c. d., s. 4. In VACULÍK, Ludvík (ed.): *Československý fejeton/fejton 1976–77*. Praha: Samizdat 1977, s. 316–319. In *Index on Censorship*. London, 6, 3, May – June 1977, s. 29–30.

⁵⁵ CÍSAŘOVÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.) (2007): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989*. Sv. 3. Přílohy. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, s. 67–68.

společně s Miroslavem Kusým (podklady pro některé dokumenty vypracovali i Ján Čarnogurský a Miklós Duray).

Na konci ledna 1977 napsal text *Gratulácia*,⁵⁶ který byl věnován k 65. narozeninám Edo Friše.⁵⁷ Dne 30. dubna 1977 je datová *Pozitívny fejton*,⁵⁸ ironické pojednání o „pozitivních“ stránkách života v socialismu.⁵⁹

„Obnovení pořádku“

Kromě těchto několika drobných textů psal v letech 1975–1977 svou první – a nevýznamnější disidentskou – knihu *Obnovení pořádku*. Ta vyšla v roce 1977 s podtitulem *Příspěvek k typologii reálného socialismu* v samizdatové Edici Petlice Ludvíka Vaculíka. S Vaculíkem, rodákem ze Slovácka, Šimečku pojilo velké přátelství. Vaculík, společně s Ivanem Klímou, iniciovali mezi ostatními proskribovanými autory iniciativu, ze které vzešlo několik desítek fejtonů, vydaných v několika svazcích.⁶⁰

Pro zakázané autory bylo „psaní do šuplíku“, bez možnosti legálního vydání, obtížné. Se Státní bezpečností v patách pak také nebezpečné, a ještě větší hrozbou než výslech, vyšetřování a riziko ztráty svobody bylo zabavení textů při domovní prohlídce. I proto byly autory oblíbeny a vyhledávány menší literární útvary jako fejtony, črty (Tatarkovy *písačky*, Kadlečíkovy *besednice*...).

Analýza procesu tzv. společenské normalizace po porážce reformně komunistického hnutí z roku 1968, která se zaměřuje se především na rozbor metod sloužících novému režimu k uchopení moci a konformizaci společnosti⁶¹ měla 20 kapitol: *I. Nepořádek, II. Hlavní článek, III. Typování, IV. Vyloučení, V. Informace, VI. Proskribce, VII. Existenční perzekuce, VIII. Civilizované násilí, IX. Policie, X. Výsledky, XI. Sledování, XII. Prohlídky, XIII. Soud, XIV. Rukojmí státu, XV. Vzdělání jako výsada, XVI. Státní lež, XVII. Korupce, XVIII. Adaptace, XIX. Přednosti, XX. V Evropě*.

Tato kniha patří k nejlepším analýzám normalizace. Není tedy překvapivé, že byla v následujících letech zcela nebo zčásti vydána v exilových časopisech,⁶² zahraničním tisku,⁶³ v kolínském

⁵⁶ ŠIMEČKA, Milan (1977): *Gratulácia*, leden 1977, 2 s. In *Listy*, VIII, 5 (1978), s. 49.

⁵⁷ Eduard (Edo) Friš (1912 – 1978) byl otcem nastávající manželky jeho syna Milana Marty.

⁵⁸ ŠIMEČKA, Milan (1977): *Pozitívny fejton*, 30.4.1977, 4 s. In VACULÍK, Ludvík (ed.) (1978): *Československý fejton/fejton 1977–78*. Praha: Samizdat, s. 18–23.

⁵⁹ DRÁPALA, c. d., s. 4.

⁶⁰ V letech 1975–1979 vyšly čtyři svazky publikace *Československý fejton/fejton*. Obsahuje i texty, jejichž autory byli mj. Pavol Hružík, Ivan Kadlečík, Agneša Kalinová, Hana Ponická a Juraj Špitzer.

⁶¹ DRÁPALA, c. d., s. 4.

⁶² ŠIMEČKA, Milan (1978): *Obnovení pořádku*. In *Svědectví*, XIV, 56, s. 639–658. *Stručný výťah, pořízený redakcí*.

⁶³ ŠIMEČKA, Milan (1978): *Anpassung*. In *L '76*, Köln – Frankfurt am Main, 1978, číslo 8, s. 32–41. XVIII. kapitola (Adaptace); Nur eine Partei und eine einzige Wahrheit. Die Anpassung ist der wichtigste Faktor der inneren Stabilität des realen Sozialismus. In *Frankfurter Rundschau*, 133, 24.6.1978, s. 14. přetištění textu *Anpassung*. ŠIMEČKA, Milan (1978): *Le rétablissement de l'ordre. Contribution à la typologie du socialisme réel*. In *Libération* /pařížský deník, na pokračování.

Indexu,⁶⁴ ve francouzském,⁶⁵ italském,⁶⁶ polském⁶⁷ samizdatovém a anglickém⁶⁸ překladu. Reedice se dočkala v samizdatu⁶⁹ i exilu.⁷⁰

Taškova kampaň v Novém slově v listopadu 1978 souvisela s vydáním knihy a stala se podkladem i pro vyloučení z ROH.⁷¹ Za vydání dvou kapitol z knihy *Obnovení pořádku* v exilu byl na celozávodnej konferencii ZO ROH, dňa 19.12.1978 bol jednomyselne vylúčený z radov ROH za hrubé porušenie stanov ROH článku 5, odstavec c/ a e/, keď vydal na západe protisocialistický pamflet, ktorý hrubo ohovára naše socialistické zriadenie /viď Nové slovo z 9.11.1978/. Vylúčenie z radov ROH potvrdila tiež ObOR Bratislava II.⁷²

Mimochodem, Slovenská národná bibliografia k Taškovým článkům přiřadila hesla *propaganda antičeskoslovenská a antikomunistická, pamflet ohováračský* [sic!].⁷³

Po listopadu 1989 byla nejprve okopírována studenty jeho alma mater,⁷⁴ následně vyšla česky⁷⁵ i slovensky,⁷⁶ vznikla i verze pro nevidomé.⁷⁷ S knihou se mohli seznámit posluchači Československého rozhlasu.⁷⁸ Tento titul patří v historické literatuře k nejcitovanějším a zájem o něj je dodnes. Péčí Nadace Milana Šimečky vzniklo 2017 elektronické vydání knihy⁷⁹ a v roce 2022 bylo vydáno podruhé slovensky.⁸⁰ Na podzim roku 2025 byl ohlášen nakladatelstvím The Uni-

⁶⁴ ŠIMEČKA, Milan (1979). *Obnovení pořádku*, Köln: Index, 207 s. (5. sv. ediční řady Doba). 1. české exilové vydání.

⁶⁵ ŠIMEČKA, Milan (1979): *Le rétablissement de l'ordre. Contribution à la typologie du socialisme réel*. D'édition Cahiers libres, vol. 355. Trad. du tcheque par de Catherine Fournier. Paris: François Maspero, 1979. Publikaci recenzoval mj. Jaques Rupnik. In: *Politique étrangère*, Année 1980, 45-2, s. 548–549.

⁶⁶ ŠIMEČKA, Milan (1982): *Lezioni per il ristabilimento dell'ordine. Contributo alla tipologia del socialismo reale*. Trad. dal cecco di Lesní kámen. Roma: Edizioni e/o 1982, 182 s. Úvod Jiří Pelikán, předmluva Milan Šimečka (s. 9–17), září 1980, 11 s. (vyšla i ve Svědectví, roč. XVI, č. 65, 1981, s. 47–52, 2. vydání Rozmluvy, s. 205–213 a roku 1990 v reedici v Praze).

⁶⁷ ŠIMEČKA, Milan (1982): *Przywrócenie porządku. Przyczynki do typologii realnego socjalizmu*. Z czeskiego przetłumaczył Paweł Heartmann /Petr Godlewski/. Warszawa: Kwartalnik Polityczny „Krytyka” – Wydawnictwo Krąg, 1982. 88 s. Polský samizdat.

⁶⁸ ŠIMEČKA, Milan (1984): *The Restoration of Order. The Normalization of Czechoslovakia 1969–1976*. Trans. from the Czech by A. G. Brain. London: Verso, 1984. 167 s. Předmluva Zdeněk Mlynář.

⁶⁹ ŠIMEČKA, Milan (1981): *Obnovení pořádku*. Samizdat. Praha: Edice Popelnice.

⁷⁰ London: Rozmluvy, 1984, sv. 6. 222 s., 2. české exilové vydání. Autorova předmluva k italskému vydání a doslov Viléma Prečana. In *Studentské listy*, 1, 1–3, 1990. Ukázky podle vydání Rozmluv.

⁷¹ TAŠKA, Marian (1978): Milan Šimečka opět na scéně antikomunizmu. Další fiasko antikomunistické a antičeskoslovenské propagandy. In *Nové slovo*, XX, 45, 9.11.1978, s. 20; TAŠKA, Marian (1978): Šimečkov senačný objev o Poučení. Další fiasko antikomunistické a antičeskoslovenské propagandy. In *Nové slovo*, XX., 46, 16.11.1978, s. 20; TAŠKA, Marian (1978): O čom Milan Šimečka nenapísal. Další fiasko antikomunistické a antičeskoslovenské propagandy. In *Nové slovo*, XX., 47, 23.11.1978, s. 22.

⁷² ABS, svazek ZV-488 MV, Pracovné hodnotenie PhDr. Milan Šimečka, ze dne 16. 6. 1981.

⁷³ Slovenská národná bibliografia, XXIV, 1978, s. 2829, 3069, 3149 a 3172.

⁷⁴ V MZK je kniha s datací 1989, *Knižní řada stávkového výboru FF UJEP Brno*. Brno: Universita J. E. Purkyně, 1989.

⁷⁵ ŠIMEČKA, Milan (1990): *Obnovení pořádku*. Brno: Atlantis, 1990, 208 s.

⁷⁶ ŠIMEČKA, Milan (1990): *Obnovenie poriadku. Príspevok k typológii reálneho socializmu*. Z čes. rukopisu *Obnovení pořádku* přeložila Gizela Gáfríková. Bratislava: Archa, 1990. 212 s.

⁷⁷ ŠIMEČKA, Milan (1990): *Obnovení pořádku*. Praha: Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, 1990, načel Jiří Škoda, 1 zvuková deska 8:39:16.

⁷⁸ Čtení na pokračování bylo nahráno a odvysíláno v roce 1990.

⁷⁹ *Dielu Milana Šimečku* [online]. Dostupné na internetu https://nadaciamilanashimecku.sk/publikacie_zoznam/#kategoria-14

⁸⁰ Druhé vydání překladu Gizely Gáfríkové vydala Nadácia Milana Šimečku 2022 (dotisk 2024). ŠIMEČKA, Milan (2022): *Obnovenie poriadku. Príspevok k typológii reálneho socializmu*. Z čes. rukopisu *Obnovení pořádku* přeložila Gizela Gáfríková. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 212 s.

versity of Chicago Press *This second edition of Cold War classics*. S novým úvodem Milana Martina Šimečky a doslovem Jonathana Boltana.⁸¹

Po „Obnovení pořádku“ do konce normalizace

V následujícím roce, 1979, Milan Šimečka napsal *Společenství strachu*,⁸² jednak jako reakci na Havlovu *Moc bezmocných*, jednak jako *chýbající kapitulu Obnovenia poriadku*. Čitatelia ma upozorňovali, že bez analýzy strachu jako rozhodujícího prvku v naší vtedajšej spoločnosti nie je opis normalizácie úplný.⁸³ Během tohoto roku vznikly i dva „rozhovory s druhou generáciou“ (Šimečkův syn [Martin] Milan Šimečka a Ján Budaj).⁸⁴

V rámci Akce DELTA, zásahu Státní bezpečnosti proti distribuci exilové literatury do Československa, byl Milan Šimečka mezi vyšetřovanými a strávil více než rok (6. května 1981 – 27. května 1982) ve vazbě. Zde napsal asi 40 dopisů svým nejbližším, které vyšly záhy v samizdatu,⁸⁵ a text *Dopisy o povaze skutečnosti*.⁸⁶

Po návratu z vazby, které se mu zhoršil zdravotní stav, se rozhodl plně se věnovat psaní. To vedlo k jeho osvobození od jedné ze základních vazeb – nutnosti pracovat pro mzdu a sociální zabezpečení od státu. Jeho psaní a publicistická činnost, oceněná do určité míry honoráři ze zahraničí, vedla k nezávislosti a ovlivnila v jeho psaní koncentraci, hlubší analýze minulosti i přítomnosti.

Manželka Eva přeložila Orwellův román *1984* a Milan Šimečka k němu napsal esejistický doslov *Můj soudruh Winston Smith*.⁸⁷ V jistém smyslu přesunul děj románu do Československa, resp. ověřil věrohodnost příběhu ve vztahu k československé realitě.

V roce 1984 kritizoval světoznámý esej Milana Kundera *Únos západu aneb tragédie střední Evropy*.⁸⁸ O rok později mu vyšla kniha *Kruhová obrana*.⁸⁹ Jedná se o soubor kratších feje-

⁸¹ ŠIMEČKA, Milan (2025): *The Restoration of Order. The Normalization of Czechoslovakia 1969–1976*. Translated by Gerald Turner. Chicago: The University of Chicago Press.

⁸² ŠIMEČKA, Milan (1980): *Společenství strachu*. In *Listy*, X, 1, s. 36 – 42.

⁸³ DRÁPALA, c. d., s. 5.

⁸⁴ KUSÝ, Miroslav – ŠIMEČKA, Milan (1980): *Velký Bratr a Velká Sestra. O strachu skutečnosti v ideologii reálného socialismu*. Samizdat. Praha: Edice Petlice. Tyto texty ještě s Šimečkovými texty *Ztráta skutečnosti a Prospěch z pádu* a Kusého *Kozoturiádou* vyšly poté v exilu pod názvem *Európska skúsenosť s reálnym socializmom* (New York – Toronto: Naše snahy, 1984). O průběhu vydávání lze nalézt řadu zajímavých zmínek v korespondenci Martina Kvetka s Vilémem Prečanem, kterou edičně pro Ústav paměti národa připravil Marek Synrý a která se připravuje na vydání roku 2026. U dále uvedených textů neuvádím výčet jejich vydání po roce 1989 a v jiných jazykových mutacích (pozn. aut.).

⁸⁵ ŠIMEČKA, Milan (1982): *Dopisy z vězení I – II*. Praha: samizdat. Na ně reagoval Milan Martin Šimečka roku 1984 publikací *Světelná znamení. Nad otcovými listami z roků 1981/82* (Praha: Edice Petlice).

⁸⁶ ŠIMEČKA, Milan (1982): *Dopisy o povaze skutečnosti*. Praha: Edice Petlice.

⁸⁷ ŠIMEČKA, Milan (1983): *Můj soudruh Winston Smith*. In ORWELL, George: *1984*. Praha: Edice Petlice. O rok později vyšlo v kolínském nakladatelství Index.

⁸⁸ ŠIMEČKA, Milan (1984): *Jiná civilizace*. In *Listy*, 13, 6, s. 27–29). Text vyšel i německý ŠIMEČKA, Milan (1988): *Noch eine Zivilisation? Eine andere Zivilisation?* In BURMEISTER, Hans-Peter – BOLDT, Frank – MÉSÁZÁROS, György (eds.): *Mittleuropa. Traum oder Trauma*, Bremen: Temmen, s. 65–72.

⁸⁹ ŠIMEČKA, Milan (1985): *Kruhová obrana. Záznamy z roku 1984*. Praha: Edice Petlice, ŠIMEČKA, Milan (1985): *Kruhová obrana. Záznamy z roku 1984*. Köln: Index.

tonistických textů z let 1983 – 1984 o prolínání malých osobních (individuálních) a velkých společenských dějin, dějin politiků a státu. V osmdesátých letech publikoval ještě další kratší texty v samizdatovém časopise *Obsah*, v kterých komentoval aktuální (světové) politické dění.⁹⁰ V druhé polovině tohoto desetiletí se kriticky vyjádřil k perestrojce Michaila Gorbačova v Sovětském svazu, která byla podle něj také jakousi utopií.⁹¹

V letech 1988 a 1989 napsal několik úvah, komentářů a reflexí, které vyšly v knize *Konec nehybnosti*.⁹² Tento „politický deník“ má pozitivní podtón a popisuje zánik československého normalizačního režimu v letech 1988/89. V tom období se zapojil do činnosti Hnutí za občanskou svobodu a podílel se na vydání jeho základního programového textu *Manifest pro všechny* z 15. října 1988.⁹³ Text obhajoval proti kritice Petra Uhla.⁹⁴ V roce 1989 patřil k těm, kteří otevřeně protestovali proti zatčení tzv. bratislavské pětky.⁹⁵

Od listopadu 1989 do září 1990

Jako zástupce slovenské občanské iniciativa Veřejnosti proti násilí (Verejnosc' proti násiliu, VPN) patřil Milan Šimečka v listopadu 1989 k intelektuálním protagonistům sametové revoluce na Slovensku. Byl kooptován poslancem Slovenské národní rady.⁹⁶ Po zvolení Václava Havla prezidentem Československa byl předsedou jeho poradního sboru. Po roce 1989 se Šimečka ve své práci zaměřil na (evropské) politické a kulturní tradice, budování demokratické politické kultury a problematiku slovensko-českých vztahů. Byl si vědom obtížnosti přechodu k demokracii a zastával názor, že získaná svoboda ještě neznamená demokracii. Nezbytná je stabilizace

⁹⁰ ŠIMEČKA, Milan (1982): Správa o kaluži. In *Obsah*, 2, 9 (listopad), s. 71-72. ŠIMEČKA, Milan (1985): Ázijská výzva v auguste 1985. In *Obsah*, 5, 7 (září), s. 112-115. ŠIMEČKA, Milan (1985): Co se smí a co se nesmí. In *Obsah*, 5, 9 (listopad) 113-114. ŠIMEČKA, Milan (1986) Nové myšlenie. In *Obsah*, 6, 10 (říjen), s. 141-146. ŠIMEČKA, Milan (1989) Hovoriti, čo si myslím. In *Obsah*, 9, 3 (březen), s. 52-56. ŠIMEČKA, Milan (1989): Havel od začiatku. In *Obsah*, 9, 9 (listopad), s. 102-106. ŠIMEČKA, Milan (1989): Trúchlivá správa. *Obsah* 9, 1 (leden), S. 58-62. ŠIMEČKA, Milan (1988): Stalinov ďalší zosuv. In *Lidové noviny*, I, 3 (březen), s. 13.

⁹¹ ŠIMEČKA, Milan (1985): Mnoha léta s Gorbačovem. In *Obsah*, 5, 3 (duben), s. 65-71. ŠIMEČKA, Milan (1989): Loučení s utopií. In *Listy*, 19, 5 (říjen), s. 18-21.

⁹² ŠIMEČKA, Milan (1990): *Konec nehybnosti*. Praha: Lidové noviny, 1990. V roku 1992 kniha vyšla i německý ŠIMEČKA, Milan (1992): *Das Ende der Unbeweglichkeit. Ein politisches Tagebuch*, Frankfurt am Main: Verlag Neue Kritik.

⁹³ Demokracie pro všechny. Manifest Hnutí za občanskou svobodu (1988). In HLUŠIKOVÁ, Růžena – CÍSAŘOVSKÁ, Blanka (eds.): *Hnutí za Občanskou Svobodu, 1988-1989. Sborník dokumentů*, Brno: Maxdorf 1994, s. 25-34.

⁹⁴ ŠIMEČKA, Milan (1994): Matoucí socialismus. Odpověď Petrovi Uhlovi. In: HLUŠIKOVÁ, Růžena – CÍSAŘOVSKÁ, Blanka (eds.): *Hnutí za Občanskou Svobodu, 1988-1989. Sborník dokumentů*, Brno: Maxdorf 1994, s. 118-121. UHL, Petr (1994): Demokracie pro některé Kritika manifestu Hnutí za občanskou svobodu. In: HLUŠIKOVÁ, Růžena – CÍSAŘOVSKÁ, Blanka (eds.): *Hnutí za Občanskou Svobodu, 1988-1989. Sborník dokumentů*, Brno: Maxdorf 1994, s. 69-78.

⁹⁵ Tato skupina, jejíž členy byli Miroslav Kusý, Ján Čarnogurský, Anton Selecký, Hana Ponická a Vladimír Maňák, informovala 4. srpna 1989 slovenskou vládu o svém záměru uctít památku obětí okupace Československa v srpnu 1968. Na místech, kde vojáci Varšavské smlouvy zastřelili demonstranty, chtěli položit květiny. Následně byli 14. srpna zatčeni a odsouzeni v soudním procesu. 14. listopadu byli propuštěni z vězení. MARUŠIAK, Juraj (2013): Bratislavská pětka. Prejav agónie komunistického režimu. In BYSTRICKÝ, Valerián – ROGULOVÁ, Jaroslava (eds.): *Storočie procesov. Súdny, politika a spoločnosť v moderných dejinách Slovenska*, Bratislava: VEDA, str. 241-258.

⁹⁶ ŠIMEČKA, Milan (1990): Vstúpiť do povedomia Európy. Výstúpenie poslanca Milana Šimečku v Slovenskej národnej rade 9.2.1990 [online], dostupný na internetu <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=1495>

nových demokratických institucí, pluralismus a praktiky demokratického občanství. Samozřejmě se zabýval i otázkami česko-slovenského spolužití po sametové revoluce, která měla na Slovensku i národní význam.⁹⁷

Závěr

Milan Šimečka byl – jak ukáže přehled jeho spisů, který je zde předložen – jedním z nejplodnějších disidentských autorů v Československu všeobecně a na Slovensku obzvlášť. Mnohé z textů byly přeloženy do řady evropských jazyků.

Navenek se Šimečka snažil působit jako pozitivní, optimistický, vyhlížel zlepšení budoucnosti (kromě toho, krátce pro něj měly perestrojka a glasnost své kouzlo). V tomto smyslu Miroslav Kusý, blízký přítel Šimečky, ho zpětně charakterizoval jako optimistu, který je oba poháněl a živila naději, „že sa dožijeme lepších časov“. Kusý zároveň zdůraznil důležitý bod v Šimečkově působení. Odmítal ideální konstrukce „lepší budoucnosti“⁹⁸. Možná, že nepesimističtější byly některé z tří desítek textů z roku 1990, kdy se pouze neradoval z pozitivních změn.

Milan Šimečka je příkladem intelektuála, který se pročetl a znovu promyslel postupně od idejí, které ho oslovily v mládí, k názorům, které se již od druhé poloviny 60. let odrazily nejen v jeho textech, ale i občanských postojích. Od studia utopií v 60. letech dospěl v 70- a 80. letech až ke studiu společnosti, ve které žil.

V období normalizace, kdy se nemohl věnovat vědecké činnosti, výsledky svých úvah prezentoval v žánru, který mu velice vyhovoval, v esejích a stal se jedním z předních analytiků a kritiků normalizace a totalitního režimu v Československu. Navzdor k tomu, že se v té době stal navíc zakázaným autorem, nepřestal – jak uvedeny – publikovat.⁹⁹ Jeho bibliografie od té doby do okamžiku jeho předčasného skonu čítá asi 190 položek, z toho od poloviny sedmdesátých let do konce roku 1989 je jich 165, většinou časopiseckých esejí, sloupků, črt, recenzí a povídek.¹⁰⁰ Valná část samizdatových textů byla přetištěna v exilových periodících, zejména v Pelikánových Listech a Tigridově Svědectví, mnohé se i díky tomu – a autorově známosti – dostaly v překladech i ke čtenářům v Dánsku, Francii, Kanadě, Německu, Norsku, Švédsku, USA a Velké Británii, ale i Finsku, Itálii, Rakousku a Švýcarsku, nebo v polském samizdatu. Šimečkovy knihy

⁹⁷ MARUŠIAK, Juraj (2010): Šimečkovo zmáhanie sa s utópiou. In *Studia Politica Slovaca*, 3, 2, s. 140-154, s. 151. S Milanom Šimečkom o rizikách a možnostiach. In *Kultúrny život*, XXIV, 28.3.1990. ŠIMEČKA, Milan (1990): Medzi Dantonom a Robespierrom. In *Literárni noviny*, č. 4, 26.4.1990, s. 7. ŠIMEČKA, Milan (1990): Je rozhodnuté. Ako? *Kultúrny život*, XXIV, 23.5.1990, s. 6. ŠIMEČKA, Milan (1990) Literární Mám česko-slovenské srdce. Prihovor na Javorine 7.6.1990. ŠIMEČKA, Milan (1990) Mať väčšiu vlasť. Rozhovor s Milanom Šimečkom. In *Ahoj, Európa, Kultúrná príloha novín Verejnosti*, II., 32, 20.06.1990, s. 1. ŠIMEČKA, Milan (1990): Dva rovnocenné európske národy. Úryvok zo záznamu rozhlasového príhovoru, Praha, august 1990. In ŠIMEČKA, Milan (2022): Náš súdruh Winston Smith a iné texty. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2022, s. 313-316.

⁹⁸ KUSÝ, Miroslav (1999): Milan Šimečka a dnešok. In *Kritika & Kontext*, 4, 3-4, s. 73-76, s. 73.

⁹⁹ BRABEC, Jiří et al (1991): *Slovník zakázaných autorů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

¹⁰⁰ DRÁPALA, Milan (1992): *Milan Šimečka. Bibliografie díla za léta 1975–1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 47 s. [vydáno k Výstavě nezávislé literatury v samizdatu a exilu v letech 1948–1989, Praha, leden–červen 1992]

vyšly v kolínském nakladatelství Index,¹⁰¹ torontském 68' Publishers¹⁰² a v dalších vydáních v londýnském nakladatelství Rozmluvy.¹⁰³ V českém samizdatu vycházely jeho texty v Praze (Edice Petlice,¹⁰⁴ Edice Popelnice,¹⁰⁵ Kritický sborník,¹⁰⁶ Obsah,¹⁰⁷ Alternativa,¹⁰⁸ nebo Lidové noviny,¹⁰⁹ v Bratislavě Kontakt,¹¹⁰ Altamira,¹¹¹ K,¹¹² Fragment K¹¹³ a Bratislavské listy.¹¹⁴ V exilu publikoval nejčastěji v periodicích Listy¹¹⁵ (Řím), Svědectví¹¹⁶ (Paříž), Studie¹¹⁷ (Řím), Naše snahy¹¹⁸ (New York – Toronto), Kosmas¹¹⁹ (London), Premeny/Proměny¹²⁰ (New York), Index on Censorship¹²¹ (London), Obrys,¹²² Právo lidu,¹²³ 150.000,¹²⁴ Lettre internationale¹²⁵ (Paris) a Acta¹²⁶ (Scheinfeld).

Po pádu normalizačního režimu mohl zase legálně publikovat i v Československu. Přitom pokračoval v esejistické tvorbě. Jenže dne 24. září 1990 v Praze umírá na infarkt. Jeho náhlá

- ¹⁰¹ Köln, *Index* 1971–1990, Adolf Müller, <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1705&hl=Index+>
- ¹⁰² Toronto, *Sixty-Eight Publishers* nebo *68P*, 1971–1994, Zdena Salivarová, Josef Škvorecký, <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1633&hl=68+>
- ¹⁰³ London – Purley (od 1990 Praha), *Rozmluvy* 1982–1989/2021, Alexander Tomský, <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1777&hl=Rozmluvy+>
- ¹⁰⁴ Praha, *Edice Petlice*, 1972–1989 (Ludvík Vaculík), <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1721>
- ¹⁰⁵ Praha, *Edice Popelnice*, 1978–1989 (Jiří Gruntorád, v letech jeho věznění 1980–1984 Oleg Hejnyš), <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1673>
- ¹⁰⁶ Praha, *Kritický sborník* 1981–1989/2001, <https://scriptum.cz/cs/periodika/kriticky-sbornik>, <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=124&hl=kritick%C3%BD+sborn%C3%ADk+>
- ¹⁰⁷ Praha, *Obsah* 1981–1989, <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=174&hl=Obsah+>, online: <https://scriptum.cz/cs/periodika/obsah>
- ¹⁰⁸ Praha, *Alternativa* 1988–1989, <https://scriptum.cz/cs/periodika/alternativa>
- ¹⁰⁹ Praha, *Lidové noviny* 1987–1989, <https://scriptum.cz/cs/periodika/lidove-noviny>, <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=140&hl=Lidov%C3%A9+>
- ¹¹⁰ Bratislava, *Kontakt* 1983–1985, https://samizdat.sk/vyhľadavanie/periodicky?field_5_nazov_samizdatu_tid_selective=1014&field_rok_vydania_value_selective=All
- ¹¹¹ Bratislava – Košice, *Altamira* 1983–1985, <https://scriptum.cz/cs/periodika/altamira>
- ¹¹² Bratislava, *K* 1987, https://scriptum.cz/cs/periodika/k_slovensko
- ¹¹³ Bratislava, *Fragment K* 1986–1988/2017, https://scriptum.cz/cs/periodika/fragment_k
- ¹¹⁴ Bratislava, *Bratislavské listy* 1988–1989, Ján Čarnogurský, https://samizdat.sk/vyhľadavanie/periodicky?field_5_nazov_samizdatu_tid_selective=852&field_rok_vydania_value_selective=All
- ¹¹⁵ Řím, *Listy* 1970–1990; od 1990 Praha, resp. od 1993 Olomouc, <https://scriptum.cz/cs/periodika/listy-rim>, <https://www.listy.cz/>. K historii římských Listů viz HAVLÍČEK, Dušan:
- ¹¹⁶ Paříž, *Svědectví* 1956–1992, Pavel Tigrid, <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=221&hl=Sv%C4%9B+>
- ¹¹⁷ Řím, *Studie* 1958–1990, <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=219&hl=Studie+>
- ¹¹⁸ New York, Toronto atd., *Naše snahy* 1964–1995, <https://scriptum.cz/cs/periodika/nase-snahy-toronto>
- ¹¹⁹ New York, *Kosmas* 1982–2021, <https://scriptum.cz/cs/periodika/kosmas-sv>
- ¹²⁰ New York, *Proměny/Premeny* 1964–1991, <https://scriptum.cz/cs/periodika/promeny>, <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=190&hl=prom%C4%Bny+>
- ¹²¹ London, *Index on Censorship*, 1972–, <https://www.indexoncensorship.org/>
- ¹²² Mnichov, *Obrys* 1981–1990, <https://scriptum.cz/cs/periodika/obrys>
- ¹²³ Wuppertal, *Právo lidu* 1978–1990, <https://scriptum.cz/cs/periodika/pravo-lidu>
- ¹²⁴ Kolín nad Rýnem, *150 000 slov* 1982–1991, A. J. Liehm, <https://scriptum.cz/cs/periodika/150-000-slov>
- ¹²⁵ Paříž, *Lettre Internationale* 1986–1994, <https://scriptum.cz/cs/periodika/lettre-internationale>, <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=136&hl=Lettre+>
- ¹²⁶ Scheinfeld, *Acta* 1987–1989, <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=53&hl=Acta+>, <https://scriptum.cz/cs/periodika/acta>

a nečekaná smrt vyvolala hluboké zděšení.¹²⁷ Na začátku roku 1991 založili jeho přátelé „Nadace Milana Šimečky“, která se věnuje obraně lidských práv.¹²⁸ Jeho dílo je od té doby vydáváno, po třech dekadách došlo i díky péči Nadace Milana Šimečky a rodiny k vydání slovenského překladu jeho nejdůležitějších textů.¹²⁹

I když si editoři nových edicí zaslouží úctu za práci. Třeba je kriticky poznamenat, že výběr textů, s výjimkou „velkých knih“, je poněkud nepřehledný.¹³⁰ Jejich selekce není blíže odůvodněn. Působí nahodile a málo konzistentně. Jaká kritéria jsou základem výběru? Odkazy na texty jsou nepřesné. Chybí textově kritické poznámky a vysvětlení. V jakém konkrétním a všeobecném kontextu vznikly a proč? Chybí vysvětlující předmluvy nebo doslovy. Také je těžko pochopitelné, že jednotlivé texty z knih jako *Kruhová obrana* nebo *Konec nehybnosti* jsou bez vysvětlení vytrženy ze svého původní sbírky a tím i širšího kontextu. Je proto potěšitelné, že – již zmíněné – nové anglické vydání *Obnovení pořádku* obsahuje doslov. Jeho autor Jonathan Bolton na základě Šimečkova textu poukazuje také na paralely s aktuálním politickým vývojem a aktuálními společenskými a etickými otázkami.¹³¹

Jak ukazuje příspěvek, Šimečkovy texty a knihy byly přeloženy do různých (západních) jazyků. Význam jeho díla i míry občanské statečnosti však zůstává nedoceněné. Jinými slovy, dosavadní vědecké zkoumání Šimečky neodpovídá nutně jeho významu pro československý disent v 70. a 80. letech. To se týká zejména jeho filozofických a politologických úvah od poloviny 60. let až do jeho smrti v září 1990.¹³²

(Politické) myšlení Milana Šimečky bylo až na několik výjimek zkoumáno především na Slovensku. V popředí stál nejprve popis jeho publicistické činnosti a výčet jeho spisů. V centru pozornosti je samozřejmě jeho nejznámější dílo *Obnova řádu*. Z filozofického hlediska se spisům Šimečky věnují Raisa Kopsová a Jolana Kusá.¹³³ Bývalý český disident Jiří Vančura přebírá Ši-

¹²⁷ Odešel Milan Šimečka. První komentáře [online]. Dostupné na internetu: <http://csds.cz/cs/g6/5834-DS.html>. Odešel Milan Šimečka. Ohlasy v tisku [online]. Dostupné na internetu: http://csds.cz/cs/g6/5764-DS.html#dsy5764-DS_26

¹²⁸ Nadácia Milana Šimečku [online]. Dostupné na internetu: <https://www.nadaciamilanashimecku.sk>

¹²⁹ Diela Milana Šimečku [online]. Dostupné na internetu https://nadaciamilanashimecku.sk/publikacie_zoznam/#kategoria-14 KUSÁ, Jolana – MŮNZOVÁ, Alma (eds.) (1992): *Velké a malé dejiny Milana Šimečku*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku. KUSÁ, Jolana – KOPSOVÁ, Raisa (eds.) (2003): *Společenství strachu a jiné eseje*. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku. ŠIMEČKA, Milan (2022): *Náš súdruh Winston Smith a iné texty. Výber textov z rokov 1968-1990 zostavil Martin Bútora*. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku. ŠIMEČKA, Milan (2022): *Koniec nevybnosti*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku. ŠIMEČKA, Milan (2022): *Obnovenie poriadku*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku. ŠIMEČKA, Milan (2022): *Kruhová obrana*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku. ŠIMEČKA, Milan – KUSÝ, Miroslav (2022): *Veľký brat a veľká sestra*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku.

¹³⁰ To se týká především svazů *Náš súdruh Winston Smith a iné texty*, *Společenství strachu a jiné eseje* a *Velké a malé dejiny Milana Šimečku* (viz poznámku 128)

¹³¹ ŠIMEČKA, Milan (2025): *The Restoration of Order. The Normalization of Czechoslovakia 1969–1976*. Translated by Gerald Turner. Chicago: The University of Chicago Press.

¹³² Následující oddíly týkající se stavu badání byly převzaty se svolením Dirka Dalberga DALBERG, Dirk (2023): *Politisches Denken im tschechoslowakischen Dissens. Egon Bondy, Miroslav Kusý, Milan Šimečka und Petr Uhl*. Stuttgart: Ibidem, s. 33-25. Další odkazy na literaturu o Šimečkovi jsou uvedené na internetové stránce Nadace Milana Šimečky. <https://nadaciamilanashimecku.sk/o-milanovi-shimeckovi>

¹³³ KOPSOVÁ, Raisa (1996): O smůtce z všadeprítomnej minulosti. In: ZAJAC, Peter - KUSÁ, Jolana (eds.): *Prítomnosť minulosti. Minulosť prítomnosti*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, s. 46-52. KOPSOVÁ Raisa (1998), *Filozofický disent na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch*. In KOLLÁR, Karol - KOPČOK, Andrej - PICHLE, Tibor (eds.): *Dejiny filozofie na Slovensku v XX. storočí*, Bratislava: Filozofický ústav SAV, s. 374-387. KOPSOVÁ, Raisa (2002): *Strach*

mečkovy hlavní teze o normalizačním režimu, aby podpořil své vlastní teze o charakteru tohoto systému. Zmiňuje vnější přizpůsobení lidí režimu.¹³⁴ Politolog Juraj Marušiak rozlišuje čtyři fáze v Šimečkově politickém myšlení (1955/56–1968, 1968–1969, 1970–1989, 1990). Kromě toho zdůrazňuje Šimečkův kritický postoj k utopiím. Na podporu tohoto názoru odkazuje na Šimečkovy spisy z 60. let.¹³⁵ Politolog Norbert Kmeť sleduje Šimečkovu „cestu k disentu.“¹³⁶ Literární vědec Peter Zajac se zabývá Šimečkovou představou demokracie.¹³⁷ Filozof Július Strinka se zamýšlí nad jeho výroky o systémové změně v letech 1989/1990.¹³⁸ Slovenský časopis *Kritika & Kontext* věnuje Šimečkovi tematické číslo, které obsahuje převážně kladné osobní vzpomínky.¹³⁹ Podobně lze zařadit příspěvek české prozaičky Evy Kantůrkové.¹⁴⁰ Milan Otáhal popisuje Šimečkovu disidentské působení a stejně jako H. Gordon Skilling shrnul jeho nejdůležitější spisy, aniž by analyzoval jejich obsah.¹⁴¹ Dosud nejrozsáhlejší analýza Šimečkova politického myšlení z hlediska dějin idejí a teorie demokracie pochází od Dirka Dalberga. Na Slovensku způsobující politolog popisuje a analyzuje Šimečkovu názory na realitu normalizačního režimu. Navíc odkazuje na jeho návrhy na zlepšení existujícího stavu. Dalberg přitom poukazuje také na ideologické vlivy, které jsou v Šimečkově myšlení patrné. Mezi ně patří mimo jiné Karl R. Popper, George Orwell, Tomáš G. Masaryk, Charles Sanders Peirce, Machiavelli a mnoho dalších. Ve své studii o politickém myšlení vybraných československých disidentů jej nadto srovnává s myšlením Egonu Bondyho, Miroslava Kusého a Petra Uhla.¹⁴²

z normalizácie a normalizácia strachu. In *Filozofia*, 57, 2, s. 109-115. KOPSOVÁ, Raisa (2003): Dimenzie Šimečkovej esejistiky. In Šimečka, Milan: *Spoločenský strach a jiné eseje*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, s. 163-169. KUSÁ, Jolana (1995): Kontinuita myslenia v diskontinuite dejin. In: KUSÁ, Jolana – KOPSOVÁ, Raisa – FUNDÁREK, František: *Život v slove a život slovom*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, s. 34-52. KUSÁ, Jolana (1996): O povahe skutočnosti Milana Šimečku. In: ZAJAC, Peter – KUSÁ, Jolana (eds.): *Prítomnosť minulosti. Minulosť prítomnosti*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, s. 32-45.

¹³⁴ VANČURA, Jiří (1999): Občan a totalitní stát. In BROD, Toman, et al.: *Proč jsme v listopadu vyšli do ulic*, Brno: Doplněk, s. 77-95.

¹³⁵ MARUŠIAK, Juraj (2010): Šimečkovu zmáhanie sa s utópiou. In *Studia Politica Slovaca*, 3, 2, s. 140-154.

¹³⁶ KMEŤ, Norbert (2010): Cesta Milana Šimečku k disentu, in: *Studia Politica Slovaca*, 3, 2, s. 155-158.

¹³⁷ ZAJAC, Peter (1996): Hybridná spoločnosť. Šimečkova koncepcia demokracie a dnešná slovenská spoločnosť. In ZAJAC, Peter – KUSÁ, Jolana (eds.): *Prítomnosť minulosti. Minulosť prítomnosti*, Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, s. 141-156.

¹³⁸ STRINKA, Július (1992): Systémové zmeny očami Milana Šimečku. In: *Filozofia*, 47, 1, s. 34-38.

¹³⁹ *Kritika & Kontext. Časopis kritického myslenia*, 4, 3-4, s. 45-117.

¹⁴⁰ KANTŮRKOVÁ, Eva (1994): *Pamätník*, Praha: Český spisovatel, s. 149-185.

¹⁴¹ OTÁHAL, Milan (2011): *Opoziční proudy v české společnosti*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, s. 388-390. SKILLING, H. Gordon (1989): *Samizdat and an Independent Society in Central and Eastern Europe*, Columbus: Ohio State University Press, s. 136-139.

¹⁴² DALBERG, Dirk (2023): *Politisches Denken im tschechoslowakischen Dissens. Egon Bondy, Miroslav Kusý, Milan Šimečka und Petr Uhl (1968-1989)*. Stuttgart: Ibidem, 542 s. Ferner DALBERG, Dirk Mathias (2019): Pragmatismus und Pluralismus statt Utopien. Milan Šimečka über politische-kulturelle Grundlagen der Demokratie. In *Forum für osteuropäische Ideen- und Zeitgeschichte*, 23, 2, s. 15-45. Tento příspěvek vyšel v mírně rozšířené podobě také ve slovenském jazyku: DALBERG, Dirk Mathias (2020): Pragmatizmus a pluralizmus namiesto utópií. Milan Šimečka o politicko-kultúrnych základoch demokracie. In *Česko-slovenská historická ročenka 2019-2020*, Bratislava: VEDA 2020, s. 93-113.